

Proč nepřijmout EURO

06.dubna 2004 Petr Mach

Formální povinnost přijmout euro pro nás vyplývá ze vstupu do EU (na rozdíl od Velké Británie, která má na toto vyjednanou výjimku).

Formální podmínky vstupu do eurozóny jsou dány splněním tzv. maastricht-ských kritérií, která byla stanovena někdejšími 12 členy EU Maastrichtskou smlouvou v roce 1992. Tato kritéria zahrnují mj. povinnost, aby veřejný dluh země nepřekračoval 60 % HDP, aby každoroční rozpočtový deficit nepřesahoval 3 % HDP, aby inflace byla nízká a aby měnový kurz byl stabilní.

Euro nemusíme zavést

Jako u řady pravidel EU je však víc než formální stránka důležitější politická vůle. Např. v roce 2002 zavedlo euro 12 z 15 členských zemí EU, přičemž až na malé Lucembursko žádná z nich maastrichtské podmínky nesplňovala. Politická vůle vůdčích politiků EU zavést euro byla silnější, než odhodlanost ctít dříve vymezené podmínky. Na druhé straně, v roce 2003 rozhodli voliči ve Švédsku v referendu, že se k euru zatím připojit nechtějí, ačkoliv i pro Švédsko tato povinnost plyne z jeho Smlouvy o přistoupení. Toto švédské rozhodnutí nebylo ze strany EU nijak zpochybňováno. I Česká republika proto může zavedení eura přinejmenším dlouhodobě oddalovat.

Zavedení eura by mj. znamenalo vzdání se suverenity v mnoha klíčových oblastech, které se dotýkají našeho každodenního života. Např. nastavení úrokových sazeb by nemohlo být ponecháno trhu ani České národní bance, rozhodovalo by se o tom v sídle ECB ve Frankfurtu. Podobně by to bylo s inflací či měnovým kurzem.

Evropské centrální bance bychom museli odevzdat do správy všechny naše devizové rezervy (asi 20 miliard dolarů) a ta by přerozdělovala i jejich každoroční výnos (téměř miliardu dolarů), který byl dosud vždy příjmem České národní -banky.

Náklady jednotné měny

Platit společnou měnou má své výhody a nevýhody. Ušetříme něco na směnárenských poplatcích, ale existují i vážné náklady společné měny.

Když se ve Velké Británii loni rozhodovali, zda přijmou euro a zřeknou se libry, stanovili si místo arbitrárně stanovených maastrichtských kritérií svá vlastní kritéria, která jim měla ukázat, zda by bylo přijetí eura pro ně výhodné. I labouristické vládě, která je jinak zavedení eura spíše nakloněna, vyšlo, že z ekonomického hlediska není zavedení eura pro Británii dosud výhodné.

Jedním z ukazatelů byla podmínka sladění ekonomického cyklu eurozóny a Velké Británie.

Ukázalo se, že tato důležitá podmínka není splněna - spíše platí, že ekonomický cyklus eurozóny a Británie je opačný. Když je britská ekonomika v útlumu, má evropská tendenci růst, když je evropská ekonomika v recesi, britskému hospodářství se daří. Na vývoj britské ekonomiky může libra pružně reagovat a vyrovnávat ekonomický vývoj. Euro reaguje na vývoj průměru rozsáhlé heterogenní oblasti a tím může svým kurzem škodit britským exportérům nebo odrazovat investory.

Měnová politika napasovaná podle jednohoustru na celou Evropu není ekonomicky dobré řešení, protože Evropa je zkrátka různá. Společná měnová politika zdaleka neznamená společné dopady. Ačkoliv např. průměrná inflace v EU je 2 procenta, v Irsku, kam míří hodně investic, se po zavedení eura vyšplhala k 5 %, zatímco v Německu, odkud kapitál odchází, spadla inflace k nule. Kdyby konkrétně Česká republika přijala dnes euro, čekal by nás návrat k vyšší inflaci, podobné, jaká u nás byla v době, kdy byl kurz koruny zafixován k marce.

Každá země bude chtít jinou měnovou politiku

Dnes má v řídicím výboru Evropské centrální banky každá země jeden hlas bez ohledu na velikost.

Lze očekávat, že země v recesi budou požadovat vyšší průměrnou inflaci, protože jich by se nedotkla, naopak by jim pomohla řešit nezaměstnanost. Naproti tomu země v konjunktúře s nízkou nezaměstnaností budou vždy proti vyšší průměrné inflaci, protože by na ně dopadla více než na jiné státy.

Problém řízení měnové politiky se může ukázat jako jeden z nejvážnějších problémů v EU. Velké země budou nejspíš prosazovat změnu pravidel tak, aby větší země měly v rozhodování Evropské centrální banky větší váhu, a to ještě před případným rozšířením eurozóny.

Vzpomeňme si, jak spory o měnovou politiku předcházely rozdělení Československa. Slovenská reprezentace si stě-žo-va-la, že nastavení kurzu vyhovuje spíše české ekonomice a požadovala větší slovo v určování měnové politiky. Navrhovala rotační systém střídání guvernéra - půl roku Čech, půl roku Slovák, atd. Na to česká reprezentace nechtěla přistoupit, protože si nepřála devalvaci a chtěla, aby měnová politika byla konzistentní. Obdobné spory, jaké byly příznačné pro česko-slovenskou měnovou unii, budou dříve či později trápit i EU.

Česká republika by měla pečlivě zvažovat případný vstup do eurozóny a kromě plnění maastrichtských kritérií by měla zvažovat i otázku ekonomické výhodnosti a otázku politických rizik s takovým krokem spojených. Především bychom si však měli položit otázku, proč rušit něco, co funguje.